

Sygn. akt XVII AmC 38/06

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2007 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
w następującym składzie:

Przewodniczący SSR /del./ Witold Rękosiewicz

Protokolant: asystent sędziego Piotr Mirosz

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2007 r. w Warszawie

sprawy z powództwa

przeciwko Towarzystwu H. S.A. z/s w S.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

- I. Powództwo oddala.
- II. Obciąża Skarb Państwa - Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie kwotą 600 zł (sześćset) tytułem wpisu stałego od pozwu.
- III. Zasądza od _____ na rzecz Towarzystwa H.S.A. z/s w S. kwotę 720 zł (siedemset dwadzieścia) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.
- IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Skarbu Państwa - Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie.

SSR Witold Rękosiewicz.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 23.06.2006 r. powód - prowadzący działalność gospodarczą pod firmą F. w G., wniósł o uznanie za niedozwolone postanowień wzorca umownego pod nazwą „Ogólne Warunki Ubezpieczenia ” stosowanego przez pozwanego - Towarzystwo H. S.A. w S. , o treści:

1. postanowienie § 45 ust. 2 OWU - *„Jeżeli zapłata składki, lub jej pierwszej raty została odroczone w stosunku okresu ubezpieczenia, a ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność przed zapłaceniem składki lub jej pierwszej raty, niezapłacenie składki lub pierwszej raty składki w terminie wyznaczonym przez ubezpieczyciela będzie traktowane jako odstąpienie od umowy ubezpieczenia przez ubezpieczyciela z upływem 14-go dnia od wyznaczonego terminu płatności składki lub pierwszej raty składki bez konieczności składania odrębnego oświadczenia woli w tym zakresie. Postanowienie zdania poprzedzającego stanowi zawiadomienie ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy.”*
2. postanowienie § 45 ust. 3 OWU - *„W odniesieniu do skutków prawnych niezapłacenia kolejnej raty składki w terminie wyznaczonym przez ubezpieczyciela odpowiednie zastosowanie mają postanowienia ust 2.”*

Swoje powództwo powód oparł na twierdzeniu, że zakwestionowane postanowienia, nie są uzgodnione indywidualnie z ubezpieczającym, są sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa oraz kształtują prawa i obowiązki ubezpieczającego w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Zdaniem powoda, wskazane w pozwie postanowienia naruszają zasady współżycia społecznego takie jak: zaufanie ubezpieczającego do ubezpieczyciela oraz lojalność kontraktową, kolidują również z dobrymi obyczajami kupieckimi, gdyż ze względu na brak wymogu powiadomienia ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy stwarzają, w sytuacji spóźnionej zapłaty składki, możliwość powstania stanu niepewności co do kontynuacji stosunku ubezpieczenia. Powód wskazał, że w sytuacji, w której opóźnienie w

zapłacie składki lub raty składki jest niezawinione przez ubezpieczającego lub też bardzo nieznaczne, skutek przewidziany w zakwestionowanych postanowieniach rażąco narusza interes ubezpieczającego, zwalnia bowiem całkowicie ubezpieczyciela od obowiązków informacyjnych dotyczących tak istotnego zagadnienia jak dalszy byt stosunku ubezpieczenia. Zdaniem powoda, stosowanie postanowienia § 45 ust. 2 może prowadzić do sytuacji, w których ubezpieczyciel, otrzymując opóźnioną ratę składki zatrzyma ją (lub zwróci w późniejszym terminie) nie informując jednocześnie ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy i skutku w postaci utraty ochrony ubezpieczeniowej. W takim przypadku ubezpieczający może pozostawać w błędnym przekonaniu, iż w dalszym ciągu objęty jest ochroną ubezpieczeniową.

Powód podniósł również, że sporny zapis stwarza zagrożenie wystąpienia sytuacji, w których ubezpieczyciel przyjmie opóźnione składki i ich nie zwróci, jeżeli w okresie określonym w umowie jako okres ubezpieczenia nie dojdzie do wypadku ubezpieczeniowego i nie zaktualizuje się obowiązek likwidacji szkody. Jeżeli natomiast doszłoby w tym okresie do powstania szkody, ubezpieczyciel, powołując się na zakwestionowane postanowienie i ustanie ochrony ubezpieczeniowej, odmówiłby likwidacji szkody. W ocenie powoda, taka praktyka zakładu ubezpieczeń ułatwiona jest dzięki zapisowi zawartemu w § 45 ust. 4 OWU, który daje ubezpieczycielowi uprawnienie do jednostronnego, całkowicie uznaniowego cofnięcia oświadczenia woli o odstąpieniu od umowy, nawet bez zachowania formy pisemnej. Powód podniósł również zarzut rażącej dysproporcji praw stron umowy ubezpieczenia. O ile bowiem zakład ubezpieczeniowy zwolniony jest od składania w przedmiocie odstąpienia od umowy jakiegokolwiek oświadczenia woli, o tyle ubezpieczający, w świetle zapisu § 62 OWU, zobowiązany jest składania wszelkich oświadczeń w formie pisemnej za pokwitowaniem lub listem poleconym.

W ocenie powoda zakwestionowany zapis jest również sprzeczny z przepisem art. 814 § 2 kc, a co za tym idzie jest nieważny w świetle przepisu art. 807 § 1 kc, po pierwsze bowiem, wskazany przepis art. 814 § 2 nakłada na zakład

ubezpieczeniowy obowiązek zawiadomienia ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy w przypadku niezapłacenia składki w terminie, po drugie zaś stanowi, że w przypadku nie zapłacenia składki w terminie, umowa rozwiązuje się z końcem okresu, na który przypadała niezapłacona składka. Powód wskazał ponadto na sprzeczność zakwestionowanego zapisu z przepisami art. 481 i 491 kc., które chronić mają dłużnika przed zbyt daleko idącymi konsekwencjami niewielkiego nawet opóźnienia lub zwłoki w spełnieniu świadczenia. W ocenie powoda, definitywne zerwanie węzła obligacyjnego w przypadku zwłoki w spełnieniu świadczenia stanowi zbyt drastyczną konsekwencję dla ubezpieczającego.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa. Wskazał, że sprawa dotycząca uznania za niedozwolone analogicznego postanowienia, stosowanego przez pozwanego, była już rozpatrywana przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (XVII AmC 62/04) a powództwo zostało oddalone. Podkreślił, że w stosunku do postanowienia będącego przedmiotem oceny we wskazanym postępowaniu, przedmiotowe postanowienie § 45 ust. 2 OWU kształtuje prawa i obowiązki w sposób bardziej korzystny, o ile bowiem postanowienie będące przedmiotem oceny w postępowaniu AmC 62/04 przyznawało pozwanemu możliwość odstąpienia od umowy z upływem dnia wyznaczonego jako termin płatności składki, o tyle przedmiotowe postanowienie § 45 ust. 2 OWU przesuwają termin odstąpienia od umowy o 14 dni od upływu terminu płatności składki. Do tego czasu zakład ubezpieczeniowy ponosi odpowiedzialność wynikającą z trwającej nadal umowy ubezpieczenia.

Pozwany podkreślił, że zastrzeżenie prawa do odstąpienia od umowy uwarunkowane jest niespełnieniem w określonym terminie podstawowego obowiązku ubezpieczającego, jakim jest zapłata składki, a prawo do odstąpienia od umowy jest w tym przypadku realizacją ustawowego uprawnienia ubezpieczyciela. Niezasadne jest zatem zarzucanie pozwanemu naruszania dobrych obyczajów i rażącego naruszenia interesów ubezpieczającego.

Zdaniem pozwanego nietrafne jest stanowisko powoda, według którego

stosowanie zakwestionowanego postanowienia może prowadzić do stanu, w którym ubezpieczający pozostaje w stanie niepewności co do obowiązywania umowy ubezpieczenia. Pozwany wskazał, że każdy klient zakładu ubezpieczeń otrzymuje Ogólne Warunki Ubezpieczenia, na podstawie których zawiera umowę ubezpieczenia i może się z nimi dokładnie zapoznać przed zawarciem umowy ubezpieczenia, ma zatem możliwość zapoznania się z oświadczeniem woli ubezpieczyciela o odstąpieniu od umowy w razie nieopłacenia składki lub jej raty w terminie. Ponadto, w treści polisy ubezpieczeniowej określone są terminy, w których należna składka powinna zostać zapłacona w celu należytego wywiązania się z umowy ubezpieczenia. W odniesieniu do zarzutu sprzeczności zakwestionowanego postanowienia z treścią przepisu art. 814 § 2 pozwany wskazał, iż cytowany przepis nie stawia żadnych wymogów formalnych jakie spełniać powinno zawiadomienie o odstąpieniu od umowy, należy zatem przyjąć, iż wymóg ten spełniony został poprzez zastrzeżenie informacji o warunkowym odstąpieniu od umowy w treści Ogólnych Warunków Ubezpieczenia.

Odnosząc się do zarzutu rażącej sprzeczności kwestionowanych postanowień z przepisami art. 481 i 491 kc. pozwany podniósł, że są to przepisy dyspozytywne, do których strony umowy nie mają obowiązku się zastosować. W piśmie procesowym powoda, złożonym w dniu 14.08.06 r. powód powtórzył zarzuty przytoczone w pozwie, podnosząc ponadto zarzut sprzeczności zakwestionowanych postanowień z treścią art. 77 kc.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił i zważył co następuje.

Bezsporne jest, że pozwany wykorzystywał w prowadzonej działalności gospodarczej przytoczone w pozwie postanowienia umowne. Pozwany temu nie zaprzeczył. Nie zarzucił też niezgodności cytowanych postanowień z treścią wzorca umownego. Zatem okoliczności te należało uznać za przyznane - art. 230 kpc.

W ocenie Sądu oba zakwestionowane postanowienia mają jednolity charakter, co uzasadnia łączne dokonanie ich oceny pod kątem abuzywności.

Zarzuty dotyczące zakwestionowanych postanowień podzielić można na dwie grupy. Pierwsza grupa zarzutów dotyczy sprzeczności zakwestionowanych postanowień z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa (art. 814 § 2, art. 481, art. 491 kc). Druga grupa zarzutów dotyczy sprzeczności zakwestionowanych postanowień z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Analizując zarzuty dotyczące sprzeczności zakwestionowanych postanowień z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów doszedł do przekonania, iż nie są one trafne. W ocenie Sądu treść zakwestionowanych postanowień w żaden sposób nie narusza dyspozycji przepisu art. 814 § 2 kc. Przywołany przepis stanowi, że jeżeli zakład ubezpieczeń ponosi odpowiedzialność jeszcze przed zapłaceniem składki, a składka nie została zapłacona w terminie, zakład ubezpieczeń może odstąpić od umowy ze skutkiem natychmiastowym, zawiadamiając o tym jednocześnie ubezpieczającego (...) W braku odstąpienia od umowy, rozwiązuje się ona z końcem okresu, na który przypadła niezapłacona składka.

Sprzeczność zakwestionowanych postanowień wynika, zdaniem powoda, z wyłączenia obowiązku zawiadomienia ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy oraz na odmiennym, niż wynika z treści przepisu, określeniu chwili rozwiązania umowy.

Zważyć należy, że z przepisu art. 814 § 2 wynika w sposób jednoznaczny, że obowiązek zawiadomienia ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy ubezpieczenia odnosi się do sytuacji, w której zakład ubezpieczeniowy, realizując swoje ustawowe uprawnienie, odstępuje od umowy ze skutkiem natychmiastowym. Zakwestionowane postanowienia nie przewidują odstąpienia przez pozwanego od umowy ze skutkiem natychmiastowym, lecz dopiero z upływem 14-go dnia od wyznaczonego terminu płatności składki lub jej pierwszej bądź kolejnej raty. Mamy więc do czynienia z dwoma odmiennymi stanami faktycznymi, co uzasadnia przyjęcie, że wynikający z przepisu art. 814 § 2 kc obowiązek zawiadomienia o odstąpieniu od umowy nie znajduje

zastosowania w przedmiotowej sprawie. Z uwagi na powyższe, zarzut niedopełnienia obowiązku zawiadomienia ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy nie zasługuje na uwzględnienie.

Z analogicznych przyczyn za niesłuszny należy uznać również zarzut sprzecznego z treścią art. 814 § 2 kc określenia chwili rozwiązania umowy. W ocenie Sądu postanowienie, według którego odstąpienie od umowy z upływem 14-go dnia od wyznaczonego terminu płatności składki nie narusza dyspozycji art. 814 § 2 kc, zgodnie z którą umowa rozwiązuje się z końcem okresu, na który przypada niezapłacona składka. Z treści przepisu wynika bowiem jednoznacznie, iż zawarta w nim regulacja nie znajduje zastosowania w przypadku odstąpienia ubezpieczającego od umowy, co ma miejsce w przedmiotowej sprawie.

Zdaniem Sądu nie można się również zgodzić z zarzutem rażącej sprzeczności zakwestionowanych postanowień z przepisami art. 481 i 491 kc. Wbrew twierdzeniom powoda, przywołane przepisy nie zostały wprowadzone do kodeksu cywilnego w celu ochrony interesów dłużnika. Ich rola jest zgoła odmienna, służyć mają bowiem ochronie interesów wierzyciela w przypadku nienależytego wykonywania zobowiązania przez dłużnika. Przywołane przepisy wskazują wierzycielowi pewne możliwości postępowania w przypadku, gdy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, bądź wykonaniem swojego zobowiązania, w żaden sposób natomiast nie ograniczają prawa wierzyciela do ukształtowania stosunku prawnego w odmienny sposób i zastrzeżenia innych sankcji na wypadek nie wywiązania się dłużnika z obowiązków wynikających z umowy.

Zarzuty dotyczące sprzeczności zakwestionowanych postanowień z dobrymi obyczajami dotyczą dwóch kwestii. Po pierwsze powód wskazuje, że rażąco narusza interesy konsumenta samo zastrzeżenie prawa do odstąpienia od umowy, po drugie zaś brak wymogu powiadomienia ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy.

Zważyć należy, że uprawnienie zakładu ubezpieczeń do odstąpienia od umowy, przy zajściu okoliczności określonych w zakwestionowanych postanowieniach, wynika wprost z art. 814 § 2 kc. Ustawodawca przyznał

zatem ubezpieczycielowi uprawnienie do odstąpienia od umowy w powyższych przypadkach ze skutkiem natychmiastowym. W ocenie Sądu, zastrzeżenie w umowie uprawnień wynikających wprost z przepisów ustawy nie może zostać uznane za działanie sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy konsumenta, skoro bowiem ustawodawca dał jednej ze stron - zakładowi ubezpieczeń - takie uprawnienie, to oznacza, że może ona z niego korzystać w sposób swobodny, w granicach zakreślonych w art. 5 kc. Zdaniem Sądu, nie można zgodzić się ze stanowiskiem powoda, według którego postanowienie wyłączające obowiązek zawiadomienia ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy i zastrzegające automatyczne odstąpienie w przypadku zwłoki w spełnieniu świadczenia ubezpieczającego, stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc. Powództwo w tym zakresie powód oparł na twierdzeniu, że brak wymogu powiadomienia ubezpieczającego o odstąpieniu od umowy stwarza możliwość powstania po jego stronie stanu niepewności co do kontynuacji stosunku ubezpieczenia. W ocenie Sądu takie niebezpieczeństwo nie istnieje. Obawy powoda w tym zakresie byłyby uzasadnione w przypadku, gdyby zakwestionowane postanowienie przyznawało pozwanemu fakultatywne prawo odstąpienia od umowy. Wówczas złożenie odrębnego oświadczenia woli o kontynuowaniu bądź rozwiązaniu stosunku ubezpieczenia byłoby konieczne. Składanie odrębnego oświadczenia o odstąpieniu od umowy w przedmiotowej sprawie nie jest natomiast konieczne z uwagi na przyjęcie w zakwestionowanym postanowieniu obligatoryjnego odstąpienia od umowy z upływem 14-go dnia od wyznaczonego terminu płatności składki bądź jej raty. Przy tak jednoznacznie i kategorycznie sformułowanym postanowieniu ubezpieczający ma pełną świadomość skutków uchybienia terminowi zapłaty składki lub jej raty. Sytuacji ubezpieczającego w tym zakresie w żaden sposób nie pogarsza możliwość cofnięcia oświadczenia o odstąpieniu od umowy w trybie określonym w postanowieniu § 45 ust. 4 OWU. Wbrew twierdzeniom powoda, dokonanie w tym trybie cofnięcia oświadczenia o odstąpieniu zakładu ubezpieczeń od umowy nie może być dokonane w sposób dorozumiany, nawet bez zachowania formy pisemnej, z treści postanowienia § 45 ust. 4

OWU wynika bowiem jednoznacznie, że o cofnięciu oświadczenia o odstąpieniu od umowy należy niezwłocznie zawiadomić ubezpieczającego na piśmie. Niezależnie zatem od tego, czy pozwany skorzysta z uprawnienia wynikającego § 45 ust. 4 OWU, czy też z niego nie skorzysta, nie istnieje ryzyko pozostawania przez ubezpieczającego w stanie niepewności co do obowiązywania stosunku ubezpieczenia.

Na ocenę zakwestionowanych postanowień nie miała wpływu argumentacja powoda dotycząca możliwości nieuczciwego zachowania zakładu ubezpieczeń, polegającego na zatrzymywaniu nienależnych składek pomimo odstąpienia od umowy. Powództwo określone w art. 479³⁶ obejmuje tzw. kontrolę abstrakcyjną, a więc oderwaną od konkretnych stanów faktycznych. Należy zauważyć, że wzorzec nie zawiera postanowień, które przyznają ubezpieczającemu uprawnienie do zatrzymywania, w jakichkolwiek okolicznościach, nienależnej składki. Jeżeli zatem zakład ubezpieczeń dopuści się takiej praktyki, podlegać ona będzie incydentalnej kontroli dokonywanej przez sąd cywilny na tle wykonywania konkretnego stosunku umownego. Odnosząc się do zarzutu rażącej asymetrii praw i obowiązków stron umowy, która wynika, zdaniem powoda, z faktu, iż zgodnie z § 62 OWU ubezpieczający zobowiązany jest do kierowania wszelkich zawiadomień i oświadczeń do ubezpieczyciela w formie pisemnej za pokwitowaniem lub listem poleconym, w przeciwieństwie do pozwanego, który zwolniony jest od składania odrębnego oświadczenia woli w przedmiocie odstąpienia od umowy, zważyć należało, że wskazane postanowienie § 62 OWU nie odnosi się do uprawnień ubezpieczającego, będących odpowiednikiem uprawnień pozwanego, wynikających z zakwestionowanego postanowienia. Dla spowodowania bowiem skutku w postaci zerwania stosunku ubezpieczenia, ubezpieczający nie musi składać żadnego oświadczenia woli. Zerwanie wężła obligacyjnego nastąpi w sposób automatyczny w przypadku niezapłacenia składki bądź jej raty. Nie można więc mówić o jakiegokolwiek dysproporcji stron umowy w zakresie uprawnień do odstąpienia od stosunku ubezpieczenia.

W odniesieniu do zarzutu sprzeczności zakwestionowanych postanowień z treścią przepisu art. 77 kc., Sąd zważył, iż zastrzeżenie w § 45 ust. 2 OWU

automatycznego odstąpienia od umowy z upływem 14-go dnia od wyznaczonego terminu płatności składki, czyni zadość wymogom wskazanym w art. 77 § 2 k.c.

Z uwagi na powyższe Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił powództwo jako bezzasadne.

O wysokości wpisu od pozwu i obciążeniu nim, jak i kosztami publikacji wyroku, Skarbu Państwa orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167, póź. 1398).

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art, 98 i 99 kpc w zw. z art. 108 ww. ustawy o kosztach sądowych.

SSR Witold Rękosiewicz